KATAR'IN ORTAKLIKLARINI GELİŞTİRME STRATEJİSİ

Gökhan Ereli
Araştırma Asistanı, ORSAM

Ambargo sonrası dönemde Katar'ın özellikle Türkiye, ABD ve İran ile ikili ilişkilerini güçlü bir şekilde devam ettirebildiği görülmektedir. Söz konusu ülkeler ile ikili siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerini yüksek düzeyde devam ettirmeyi başaran Katar'ın, hem uluslararası hem bölgesel düzeyde ortaklıkları geliştirme politikası tüm hızıyla sürmektedir.

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Bahreyn ve Mısır'ın terörü finanse etmek ve radikal gruplara destek vermek ile suçlayıp ambargo uygulaması ile ortaya çıkan Körfez krizinin günümüz gelişmeleri ile etkileşimi Katar'ın lehine devam etmektedir. Ambargo sonrası dönemde Katar'ın özellikle Türkiye, ABD ve İran ile ikili ilişkilerini güçlü bir şekilde devam ettirebildiği görülmektedir. Söz konusu ülkeler ile ikili siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerini yüksek düzeyde devam ettirmeyi başaran Katar'ın, hem uluslararası hem bölgesel düzeyde ortaklıkları geliştirme politikası tüm hızıyla sürmektedir.

26 ayı aşkın bir süredir devam eden Katar ambargosunun en temel amacı, Katar'ın dış politika çizgisindeki özgün manevralarının Suudi Arabistan – BAE ekseni ile uyumlu hale getirilmesi isteği idi. ABD'nin 2017 yılındaki Katar'a karşı tutumundan keskin bir dönüş yapması, Kaşıkçı krizinin özellikle Suudi Arabistan ve BAE'nin uluslararası toplum nezdinde prestij kaybetmelerine sebep olması, gerek içerde gerekse savaştıkları bölgelerde insan hakları ihlali iddialarına maruz kalmaları, usulsüz yargılama süreçlerine devam etmeleri iki ülkenin gündemini Körfez krizinden uzaklaştırmıştır. Bütün bunların yanında iki ülkenin Suriye, Libya ve Yemen'de merkezi otoriteyi içinde bulundukları durumdan daha zayıf bir pozisyona sokacak manevralar yapmaları, Körfez krizinde kaybeden taraf olmalarının önemli nedenleri arasında yer almıştır.

Körfez krizini en zararsız şekilde atlatmaya çalışan Katar'ın bu anlamdaki başarısı, Katar-karşıtı blokta bir takım çatlakların meydana gelmesi ile de ilgilidir. Haziran başında Yemen'deki askeri

varlıklarını azaltan ve İran ile Körfez'de seyrüsefer güvenliği üzerine toplantılara heyet gönderen BAE'nin, Suudi Arabistan ile olan ittifak içerisinde sorun çıkmasına ve ittifakın çatlamaya başladığı söylentilerine sebep olmuştur. Sudan'ın da, Yemen'deki Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyona verdiği askeri desteği çektiğini açıklaması, Suudi Arabistan-BAE ekseninin çabalarına bir diğer frenleme olarak değerlendirilmelidir. Bölgesel denklemde, Suudi-BAE ekseni aleyhine her hamlenin, Katar hanesine olumlu mesaj olarak yazılabildiği bir dönemden geçilmektedir.

Katar, savunma sanayii alanında Türkiye ve ABD ile güvenilir ortaklıklar içerisine girmiştir ve yakın zamanda her iki ülkenin de Katar'daki askeri varlıklarının artırılması; ABD'nin el-Udeyd üssünün genişletilmesi, Türkiye'nin Katar'daki askeri varlığının da ikinci bir askeri üs ile perçinlenmesi gündeme gelmiştir.

Katar'ın ambargo sürecinde özellikle Türkiye, ABD ve İran ile ilişkileri sebebiyle bu sürecin olumsuz etkilerini bertaraf etmekte başarılı olduğunu söylemek gerekmektedir. Katar, savunma sanayii alanında Türkiye ve ABD ile güvenilir ortaklıklar içerisine girmiştir ve yakın zamanda her iki ülkenin de Katar'daki askeri varlıklarının artırılması; ABD'nin el-Udeyd üssünün genişletilmesi, Türkiye'nin Katar'daki askeri varlığının da ikinci bir askeri üs ile perçinlenmesi gündeme gelmiştir. Yakın geçmişte geliştirilen El-Udeyd askeri üssünün 1.8 milyar dolarlık bir finansman sayesinde tekrar genişletilmesi gündemdedir. Hali hazırda B-52 bombardıman uçaklarının ve F-22 jetlerinin de bulunduğu askeri üssün genişletilmesi, ABD'nin Katar ile ilişkilere verdiği önemi göstermektedir.

Bu iki gelişme de, Katar'ın savunma sanayii iş birliklerini ve askeri yeteneklerini geliştirme anlamında bölgede yalnız olmadığı anlamına gelmektedir. 2019 yılının Ekim ayında açılması öngörülen Türkiye'nin Katar'daki ikinci askeri üssü, Tarık bin Ziyad üssünün yakınlarında, Katar-Türkiye Birleşik Müşterek Komutanlığı'na yakın bölgededir. Üssün açılışının Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Emir Tamim bin Hamad el-Sani tarafından yapılması planlanmaktadır. Bu da, iki ülke arasındaki askeri iş birliğine bağlılığı göstermektedir.

Türkiye ile Katar arasındaki yakın ilişkiler sadece askeri ve siyasi boyutta değil, sosyo-ekonomik boyutta da ön plana çıkmaktadır. T.C. Doha Büyükelçisi'nin Ağustos ayında yaptığı açıklamalara göre, Katar'ın Türkiye'deki toplam yatırımları 22 milyar dolar seviyesine ulaşmış durumdadır. Ayrıca, Türkiye'ye gelen Katarlı turist sayısı 2016 yılında 33 bin iken, 2017 yılında 45 bine, 2018 yılında ise 100 binin üzerine çıkmıştır. Türkiye'nin 2018 yılında Katar'a ihracatı 1 milyar 100 milyon dolar seviyesinin üzerindedir. Mevcut koşullara bakıldığında, Türkiye ve Katar arasındaki sosyo-ekonomik bağlılıkların artarak devam edeceği öngörülebilir.

Katar ambargo döneminde ABD ile de ortaklıklarını geliştirmiştir. Temmuz ayındaki ABD ziyaretinde Katar Emiri el-Sani ile Trump arasında verilen sözler, Katar-ABD ilişkilerinde 2017 öncesine göre olumlu gelişmeler olduğunu doğrulamaktadır. El-Sani görüşmelerde "Washington'daki dostlarımız" ifadesini kullanırken, Trump el-Sani'yi

"çok saygı duyulan bir kişi" ifadesiyle takdim etmiştir. Özellikle iki ülke arasındaki karşılıklı yatırımların ve savunma sanayii ticaretine ve iş birliğine yapılan vurgu, Katar'ın izole edilme politikasına ABD'nin daha önceden sonlanan desteğinin bir tasdikini yansıtmaktadır. Katar tarafından, ABD ile ilişkilerinin tarihsel olmanın ötesinde stratejik bir ortaklık olduğu vurgusu yapılırken, iki ülke arası ticaret hacminin 185 milyar dolara yükselmiş olması, ekonomik ilişkilerin düzeyini göstermektedir. El-Sani'nin ABD ziyaretinde sadece Trump ile değil, Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ve Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton'ın yanında çok sayıda senatör ve heyet ile ikili görüşmeler gerçekleştirmesi, diplomatik temsilin önemine vurgu yapmaktadır. Heyetler 2022 Dünya Kupası, Körfez krizi, Sudan, Libya ve Afganistan'daki Taliban varlığı gibi konularda da görüş alışverişinde bulunmuştur.

"2017 sonrası ambargoyu desteklemeye meyilli bir tutum takınan ve Katar ile diplomatik temsil seviyesini düşürmüş bulunan Ürdün ile diplomatik ilişkiler, son dönemde geliştirilmiştir. Ürdün ve Katar karşılıklı olarak Amman ve Doha'ya büyükelçilerini atamışlardır. Bu gelişmeler, Katar'ın izole edilmesine çabalayan ambargocu devletlerin planlarının işlemediğini göstermektedir."

Türkiye ve ABD'nin yanında, Ürdün ve İran da, son dönemde Katar ile siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerini geliştirme yolunda önemli adımlar atmışlardır. Katar'ın bu anlamda sadece askeri değil, diplomatik temaslarını artırma konusunda da başarılı olduğu söylenmelidir. 2017 sonrası ambargoyu desteklemeye meyilli bir tutum takınan ve Katar ile diplomatik temsil seviyesini düşürmüş bulunan Ürdün ile diplomatik ilişkiler, son dönemde geliştirilmiştir. Ürdün ve Katar karşılıklı olarak Amman ve Doha'ya büyükelçilerini atamışlardır. Bu gelişmeler Katar'ın izole edilmesine çabalayan ambargocu devletlerin planlarının işlemediğini göstermektedir.

Diplomatik temasları dahilinde İran Cumhurbaşkanı ve Katar Emiri, iki ülkenin ilişkilerinin gelişmesinden mutlu olduklarını dile getirmişler ve Körfez bölgesindeki gerginliklerin ve güvenliği tehdit eden gelişmelerin dikkatle izlendiğinin altını çizmişlerdir. Buna binaen, Ağustos ayında İran ve Katar Savunma Bakanları arasında bir takım görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bölgesel meseleler masaya yatırılmıştır. Üst-düzey diplomatlarının da sık sık bir araya geldiği iki ülke, aynı zamanda deniz ticaretinin artırılması ve bunun sosyo-ekonomik sonuçlar doğurması yönünde de ortak politikalar izlemeye devam etmektedirler. Yine İran ve Katar arasında haftalık feribot seferlerinin başlaması da iki ülkenin sosyo-ekonomik bağlarını geliştirme çabasında olduklarını göstermektedir.

Sonuç olarak, Katar'ın özellikle ambargonun devam ettiği 26 ay içerisinde Türkiye, ABD ve İran ile, her biri ile aynı düzeyde olmamak kaydıyla, yakınlaştığı gözlemlenebilmektedir. Katar'ın ortaklıklarını geliştirme politikası şuan için sonuç vermeye devam edecek nitelikte gözükmektedir, fakat Körfez bölgesinin son dönemdeki güvensizlik üzerine inşa edilmiş bölgesel denklemi, her ittifakı ve ülkeyi tehdit ettiği gibi Katar'ı da güvenlik üzerine bina edilmiş bir dış politika stratejisine itebilecektir... ■